

Concello da Coruña

EXPLORA A COSTA CORUNESA

Concello da Coruña

1

TORRE DE HÉRCULES

XUNTA
DE GALICIA

Financiado por
la Unión Europea

Plan de Recuperación,
Transformación
y Resiliencia

1.1

Dous mil anos de luz

A Torre de Hércules é o único faro romano que dende as súas orixes ata a actualidade cumpriu coa súa función inicial, a de servir de sinal marítima e instrumento de navegación para as embarcacións que atravesaban e aínda hoxe en día atravesan o corredor atlántico.

Foi construída probablemente na segunda metade do século I polo imperio romano, no *Finisterrae*, o fin do mundo coñecido, para acompañar aos barcos que bordeaban o extremo máis occidental do imperio, pero fundamentalmente para sinalar a entrada do porto ártabro.

O faro está acompañado dunha contorna moi característica e atractiva, dende a que se poden observar todo tipo de especies mariñas e terrestres, así como esculturas históricas.

1.2

Un lugar cheo de vida no corazón da cidade

...na primavera

En primavera, a Torre de Hércules e os seus arredores vístense de cores vibrantes co florecemento de plantas silvestres. As aves mariñas regresan para animar nos acantilados, enchendo o aire cos seus cantos.

É a época perfecta para observar a renovación da vida nesta contorna natural. Podemos destacar as seguintes especies: *Vanessa atalanta*, *Armeria pubigera*, *Motacilla alba*, *Pica pica* y *Marasmius oreades*.

Feiticeira común

Vanessa atalanta

ESP: Almirante rojo | ENG: Red admiral | POR: Almirante-vermelho

É unha bolboreta migratoria facilmente distinguible polas cores das súas alas. Na súa etapa larvaria constrúe refuxios nas follas das plantas das que se alimenta, co fin de protexer a crisálida.

Herba de namorar penuxenta

Armeria pubigera

ESP: Hierba de enamorar | ENG: Sea thrift | POR: Armeria pubigera

Esta planta é un endemismo do noroeste da península ibérica que florece de marzo a agosto. Segundo din as lendas, a flor desta planta débese meter no peto da persoa amada para lograr o amor correspondido.

[Link](#) - Atribución [Ghislain118](#), [CC BY-SA 3.0](#) via Wikimedia Commons

Lavandeira branca

Motacilla alba

ESP: Lavandera blanca | ENG: White wagtail | POR: Alvéola-branca

Paxaro estilizado de aspecto moi distintivo, con longa cola e plumaxe de tons brancos, negros e grises. Unha curiosidade é que o seu nome vernáculo é debido ao seu hábito de frecuentar as beiras dos augazais.

Pega rabilonga

Pica pica

ESP: Urraca común | ENG: Eurasian magpie | POR: Pega-rabuda

Este ave é o córvido máis frecuente da península ibérica, que chega a instalarse mesmo nas zonas con máis presenza humana.

[Link](#) - Atribución [Alexis AILours](#), [CC BYC 4.0](#)

Sendeiriña

Marasmius oreades

ESP: Serenduela | ENG: Fairy ring champignon | POR: Marasmius oreades

Trátase dun fungo cuxa seta é chamada comunmente «senderuela». É moi frecuente en toda España, cunha ampla distribución. Por iso, o seu nome varía moito dependendo da rexión xeográfica na que se atope.

[Link](#) - Atribución [CC BY-SA 3.0](#), vía Wikimedia Commons

...no verán

Durante o verán, a flora arredor da Torre de Hércules atópase no seu máximo esplendor, con prados verdes e flores que adornan a paisaxe.

As aves mariñas voan sobre un ceo despexado, e o sol brilla intensamente sobre o mar. Os visitantes poden desfrutar da biodiversidade mariña nas augas máis cálidas.

Este é o mellor momento para explorar a natureza costeira e desfrutar do bo tempo.

Macaón ou cola de andoriña

Papilio machaon

ESP: Macaón | ENG: Swallowtail | POR: Borboleta-cauda-de-andorinha

É unha bolboreta que vive de día, facilmente identificable polo seu patrón de cores nas ás. Esta especie e outras relacionadas adoitan presentar un comportamento coñecido como «filltopping»: machos e femias ascenden a outeiros e montañas para realizar voos de cortexo.

Furabuchos balear

Puffinus mauretanicus

ESP: Pardela balear | ENG: Balearic shearwater | POR: Fura-bucho das Baleares

É a única ave mariña endémica do noso país e atópase actualmente en perigo crítico. Soamente cría nas Illas Baleares, pero desprázase en inverno ás nosas costas.

[Link](#) - Atribución: [Marcabrera, CC BY-SA 2.0](#) vía Wikimedia Commons

Rato de campo

Apodemus sylvaticus

ESP: Ratón de campo | ENG: Wood mouse | POR: Rato-do-campo

Roedor amplamente estendido e común por toda Europa e a península ibérica. Atópase presente na maioría de ambientes existentes. Ten unha pelaxe curta e de cor marrón amarelado a vermello ao longo de todo o seu corpo, mentres que a cola está desprovista en gran medida de pelo.

[Link](#) - Atribución : © Hans Hillewaert / [CC BY-SA 4.0](#)

Cirrio común

Apus apus

ESP: Vencejo común | ENG: Common swift | POR: Andorinhão-preto

Trátase dun ave que habita nos acantilados. Porén, está moi presente nas cidades, onde aniña en edificios e outras construcións. Unha curiosidade sobre esta especie é que é capaz de desenvolver todo o seu ciclo vital en voo, agás a nidificación: unha adaptación extrema destas aves á vida aérea.

[Link](#) - Atribución: [pau.artigas](#), [CC BY-SA 2.0](#), vía Wikimedia Commons

Anduriña común

Hirundo rustica

ESP: Golondrina común | ENG: Barn Swallow | POR: Andorinha-das-chaminés

É un ave de aspecto aerodinámico, de cor negro e con reflexos azuis metálicos no dorso e cor branca crema no ventre. Ademais, o seu rostro presenta unha cor vermella moi característica. As súas ás son longas e aguzadas, mostrando tons brancos na parte inferior dianteira, cunha cola moi longa.

[Link](#) - Atribución: [caroline.legg](#), [CC BY 2.0](#), vía Wikimedia Commons

Lavandeira amarela

Motacilla flava

ESP: Lavandera boyera | ENG: Western yellow wagtail | POR: Alvéola-amarela

É un ave con múltiples subespecies e híbridos, que se poden distinguir polas diferenzas na súa coloración.

...no outono

O outono trae consigo unha paleta de cores cálidos arredor da Torre de Hércules, coas plantas costeiras cambiando de ton.

É unha estación tranquila, ideal para os paseos e a observación da fauna en preparación para o inverno. As augas mariñas comezan a arrefriar, marcando o cambio de estación.

Volvaria vistosa

Volvopluteus gloiocephalus

ESP: Volvaria vistosa | ENG: Big sheath mushroom | POR: Volvopluteus gloiocephalus

“Volvaria vistosa” é un cogomelo de tacto viscoso e inicialmente de cor branco, que vai tornando máis escuro co tempo. As láminas que podemos observar baixo o seu sombreiro oscilan entre branco e rosado. Este fungo está presente no verán e outono.

Xílgaro común

Carduelis carduelis

ESP: Jilguero común | ENG: European goldfinch | POR: Pintassilgo

Paxaro moi distinguible pola gran combinación de cores na súa plumaxe, podendo atopar desde vermello, amarelo, negro, branco e marrón. Esta coloración tan atractiva, xunto ao seu canto, provoca que sexa frecuentemente capturado como ave doméstica.

[Link](#) - Atribución: [caroline legg, CC BY 2.0](#), vía Wikimedia Commons

Sapiño pintado

Discoglossus galganoi

ESP: Sapiño pintojo ibérico | ENG: Iberian painted frog | POR: Rã-de-focinho-pontiagudo

Este sapo é un endemismo da península ibérica, concretamente, Portugal e o oeste do territorio español. Adoita atoparse en pequenas masas de auga estancada, naturais ou artificiais. A destrución do seu hábitat é unha das súas principais ameazas.

[Link](#) - Atribución: [Janek Pfeifer, CC BY-SA 3.0](#), vía Wikimedia Commons

Fumaria das paredes

Fumaria muralis

ESP: Conejito de los muros | ENG: Common ramping fumitory | POR: Fumária-das-paredes

Especie de planta anual que adoita subir as paredes, de aí o seu nome. Distínguese polas súas flores ou inflorescencias de cor rosa, de pétalos agudos ou moi afiados. Adoita florecer entre os meses de xaneiro a outubro, aínda que a súa presenza nesta zona conséntase durante todo o ano.

[Link](#) - Atribución: [Justin Cormack](#), [CC BY 4.0](#), vía Wikimedia Commons

Lagarteiro común

Falco tinnunculus

ESP: Cernícalo vulgar | ENG: Common kestrel | POR: Peneireiro-eurasiático

É o ave rapaz máis frecuente da península ibérica. De pequeno tamaño, caracterízase por un patrón de cores moi contrastadas nos machos (dorso de cor marrón alaranxado con manchas negras e cabeza agrisada) e máis uniforme nas femias (dorso e cabeza de cor pardo).

[Link](#) - Atribución: [Andreas Trepte](#), [www.photo-natur.de](#), [CC BY-SA 2.5](#), vía Wikimedia Commons

...no inverno

Os arredores da Torre de Hércules vólvense máis serenos, cunha flora adaptada ás condicións frías e ventosas. As aves mariñas que residen todo o ano fanse máis visibles nos acantilados.

É unha época de reflexión e calma na contorna natural. O mar, aínda que frío, segue albergando unha rica vida mariña, visible para os observadores atentos. As aves migratorias pasan pola zona, ofrecendo un espectáculo fascinante.

Donicela

Mustela nivalis

ESP: Comadreja | ENG: Weasel | POR: Doninha

Un dos mamíferos carnívoros existentes na contorna da Torre de Hércules. A súa presenza é frecuente ao longo de toda Europa. A coloración da súa pelaxe é pardo-vermella, con ventre branco. O seu corpo é pequeno, alongado e moi flexible. A súa alimentación está baseada na caza en pequenos roedores, aínda que tamén se alimentan de outros vertebrados, ou mesmo carroña.

[Link](#) - Atribución: [Keven Law](#), [CC BY-SA 2.0](#), vía Wikimedia Commons

Pica dos prados

Anthus pratensis

ESP: Bisbita pratense | ENG: Meadow pipit | POR: Petinha-dos-prados

Ave con caracteres pouco distintivos e rechamantes, ao igual que outras especies de bisbitas, como se lles chama comunmente. A coloración da súa plumaxe é parda verdosa e o ventre é branco, con moitas estrías escuras. Obsérvase case sempre no chan e en grupo, fundidos coa contorna. Trátase dunha especie que inverte, é dicir, pasa a época invernal nesta zona.

[Link](#) - Atribución: [Marie-Lan Tay Pamart](#), [CC BY 4.0](#), vía Wikimedia Commons

Gaivota chorona

Chroicocephalus ridibundus

ESP: Gaviota reidora | ENG: Black-headed gull | POR: Guincho-comum

Durante o período reprodutor presenta unha cabeza completamente escura, mentres que durante o resto do ano amosa unha mancha detrás da orella, unha coloración característica que se dá tanto en machos como en femias. O seu nome vernáculo débese ao seu canto distintivo.

[Link](#) - Atribución: [Marie-Lan Tay Pamart](#), [CC BY 4.0](#), vía Wikimedia Commons

Corvo mariño grande

Phalacrocorax carbo

ESP: Cormorán grande | ENG: Great cormorant | POR: Corvo-marinho-de-faces-brancas

Trátase dunha das dúas únicas especies de cormoranes presentes en España e nas súas augas. É unha especie invernante, con coloración negra e trazos esbrancuxados na zona da súa gorxa. É un ave pescador, que pasa longos períodos sobre rocas ou vexetación coas ás abertas para secar a súa plumaxe.

[Link](#) - Atribución: [Alexis Lours](#), [CC BY 2.0](#), vía Wikimedia Commons

Ourizo cacho

Erinaceus europaeus

ESP: Erizo europeo | ENG: Western hedgehog | POR: Ouriço cacheiro

Está presente en campiñas, bosques e mesmo xardíns semi-urbanos. É un mamífero principalmente nocturno e solitario. O seu corpo cheo de púas permítelle defenderse ante os depredadores, facéndose unha bola cando se ve ameazado.

[Link](#) - Atribución: © [Michael Gäbler](#) / [Wikimedia Commons](#) / [CC BY-SA 3.0](#)

Toxo

Ulex europaeus

ESP: Tojo | ENG: Gorse | POR: Tojo-arnal

Esta planta é capaz de colonizar chans pobres. A pesar de ser unha especie autóctona do noroeste peninsular, é invasora noutros lugares como as Canarias ou o continente americano. Presenta unha vistosa flor amarela, denominada «chorima», que aparece entre os meses de decembro a xuño.

1.3

Parque escultórico

Ideado polo enxeñeiro Eduardo Toba, concibiuse este proxecto escultórico en clave mítico-simbólico. Componse de obras figurativas, abstractivas e de LandArt, pero todas elas unidas por un fío condutor: a presenza da Torre, e os mitos e lendas arredor do faro e o seu solar.

Unhas obras responden a relatos mitolóxicos que vinculan a fundación da Torre co propio Hércules ou co caudillo celta Breogán, outras fan referencia ao mundo do mar, á navegación e ás rutas. Eríxense nese espazo dúas culturas que hoxe conviven en Galicia, a atlántica representada por Xerión, e a mediterránea, por Hércules.

*Hoxe é un gran día
cheo de emoción
pois conseguiremos
facé-la ilusión
Porque a Torre estaba
xa engalanada
mais o seu entorno
ficaba maltreito
faltáballe o adorno
Non sei se algún día
se decatarán
polo que fixestes
saíndo do chan
Pantásmas de ferro,
de bronce e de pedra
seres abraiantes
que dan a harmonía
e nos fan vivir, mitos e lendas
Hoxe é un gran día
cheo de emoción pois conseguiremos
facé-la ilusión*

Eduardo Toba Blanco

O enxeñeiro Eduardo Toba nunha visita ás instalacións

1.4

A conservación depende de ti

Como visitantes e residentes, as nosas decisións e comportamentos impactan directamente á biodiversidade local. É crucial seguir prácticas sustentables, evitar deixar lixo, respectar a flora e fauna e participar en actividades de limpeza. Ademais, informar e educar a outros sobre a importancia de conservar este patrimonio natural e cultural, é vital.

Para axudar a conservalo, debemos coñecelo, e aquí podes atopar especies invasoras como *Carpobrotus edulis*, *Cortaderia selloana* y *Sargassum muticum*. Neste lugar ocorreu un dos grandes desastres ambientais marítimos de Galicia: o afundimento e posterior incendio do buque Mar Exeo.

O desastre do Mar Exeo

O afundimento do barco «Mar Exeo» na Coruña ocorreu o 3 de decembro de 1992. Este petroleiro grego encallou preto da Torre de Hércules debido a unha tormenta, derramando miles de toneladas de petróleo no mar. O desastre ambiental resultante afectou gravemente á costa, contaminando praias e danando a vida mariña.

A resposta inicial foi lenta, aumentando os efectos do derrame. Este evento subliñou a necesidade de mellorar os protocolos de emerxencia e protección ambiental na rexión, así como de concienciar sobre a importancia de previr futuros desastres similares en áreas costeiras vulnerables.

Imagen cedida por La Voz de Galicia. Fotógrafo: César Quián.

Especies invasoras

Plumeiro da Pampa

Cortaderia selloana

ESP: Plumeiro de la Pampa | ENG: Pampas grass | POR: Capim-dos-pampas

Esta especie vexetal posúe unha enorme capacidade invasora, afectando a hábitats costeiros e fluviais. Na actualidade, é un problema de emerxencia ecolóxica en case todos os países do mundo.

Sargazo xaponés

Sargassum muticum

ESP: Sargazo japonés | ENG: Japanese sargasso weed | POR: Sargaço-japonês

Este alga de orixe xaponés e chino chegou ás nosas costas tras ter alcanzado o sur de Inglaterra, dispersada a través das augas de lastre. A súa capacidade de invasión vese acrecentada pola súa alta tolerancia a cambios no ambiente, e ao seu rápido crecemento e proliferación.

[Link](#) - Atribución: [Lamiot](#), [CC BY-SA 4.0](#), vía Wikimedia Commons

Herba do coitelo

Carpobrotus edulis

ESP: Uña de gato | ENG: Hottentot-fig | POR: Chorões

Trátase dunha planta suculenta e rastreira de orixe surafricano, moi estendida nas costas españolas. A forma das súas follas é a que dá orixe ao seu nome común, como é «Uña de gato». Trátase dunha especie invasora en España, capaz de desprazar a especies autóctonas e de adaptarse a solos moi pobres ou difíciles para a adaptación doutras especies de flora. De feito, presenta unha alta tolerancia e resistencia fronte á salinidade.

A súa introdución en España debeuse ao seu uso como planta ornamental fixadora de solos en zonas costeiras. A partir destes cultivos naturalizouse amplamente en areas, rochedos e acantilados. Ademais, a súa erradicación é complicada, pois ten unha elevada capacidade de rebrote.

[Link](#) - Atribución: [DinaKuzia](#), [CC BY-SA 4.0](#), vía Wikimedia Commons

Concello da Coruña

2

ILLAS DE SAN PEDRO

2.1

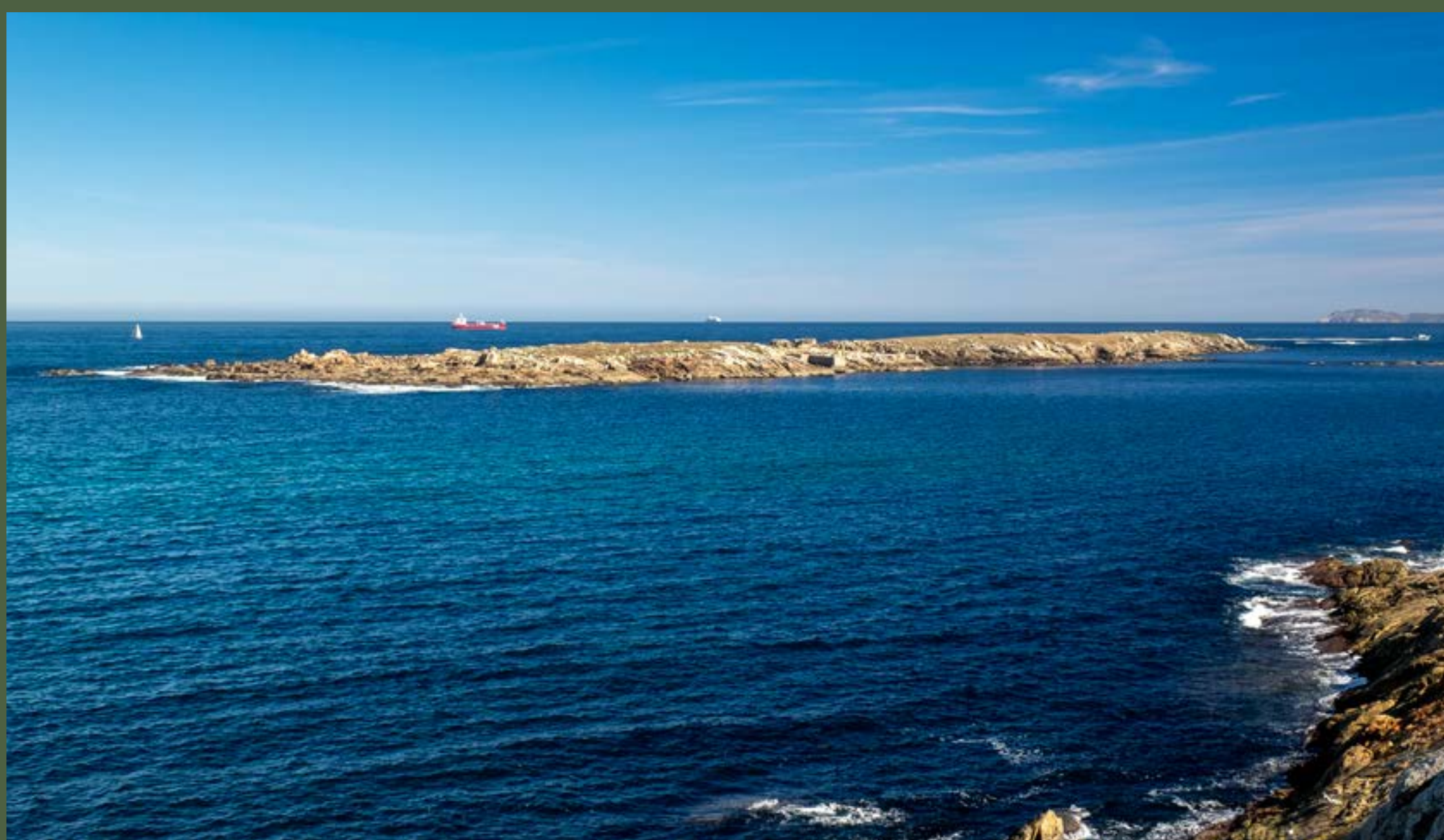
Espazo Natural de Interese Local (ENIL)

As Illas de San Pedro están situadas no límite oeste do Concello da Coruña. Este pequeno arquipélago, declarado provisionalmente como Espazo Natural de Interese Local (ENIL) pola Xunta de Galicia en 2017, consta de tres illas principais (As Tres Illas, O Pé e Vendaval) e varios baixos, como O Aguión.

A configuración das illas segue unha liña recta paralela á costa, cunha lonxitude dun quilómetro e un largo de entre 250 e 300 metros, ocupando unha superficie de 10,4 hectáreas. A orografía é suave, con pendentes máis pronunciadas cara á terra, onde se atopan acantilado e pequenas grutas, mentres que a cara exterior ten relevos máis suaves e baixos.

As Illas de San Pedro presentan unha xeomorfoloxía influenciada por procesos naturais como mareas e correntes oceánicas. A orografía das illas mostra pendentes suaves, con acantilados na cara que mira cara á terra e relevos suaves na cara externa. Un elemento destacado é a duna do monte de San Pedro, que representa unha característica xeomorfolóxica significativa da zona.

O clima da rexión está fortemente influenciado polo océano Atlántico, que modera as temperaturas e contribúe a un ambiente húmido. Estes factores climáticos son cruciais para a diversidade biolóxica das illas e o seu contorno mariño.

2.2

Un oasis de natureza ao carón da cidade

O valor ambiental das Illas de San Pedro radica na súa biodiversidade e o seu papel como hábitat para especies de aves mariñas. Estas illas serven de criadeiro, aínda que afrontan desafíos debido á presenza de depredadores.

A protección desta contorna é crucial para a conservación das poboacións de aves mariñas e para manter a diversidade ecolóxica da rexión.

...na primavera

Paporrubio común

Erithacus rubecula

ESP: Petirrojo europeo | ENG: European robin | POR: Pisco-de-peito-ruivo

Trátase dunha especie identificable de forma sinxela pola súa mancha alaranxada no peito e parte da cabeza. Adoita observarse máis facilmente entre arbustos no chan.

[Link](#) - Atribución: [Alexis Lours, CC BY 4.0](#), vía Wikimedia Commons

Percebe

Pollicipes pollicipes

ESP: Percebe | ENG: Gooseneck barnacle | POR: Perceve

Unha especie de crustáceo mariño de gran valor económico e ecolóxico, que se asenta sobre as rocas. Os percebeiros frecuentan o contorno das illas para apañar estes crustáceos, o que indica a súa abundancia e a calidade do hábitat.

Arroaz

Tursiops truncatus

ESP: Delfín mular | ENG: Common bottlenose dolphin | POR: Roaz-corvineiro

É unha especie de cetáceo mariño considerada vulnerable no Catálogo Español de Especies Ameazadas. A diferenza do delfín común (*Delphinus delphis*), presenta unha coloración gris uniforme co ventre abrancazado.

Herba das anduriñas

Spergularia media

ESP: Cominillos | ENG: Greater sea-spurrey | POR: Spergularia media

É unha planta perenne e leñosa que adoita estar presente en areas costeiras e acantilados. Florece de xaneiro a xuño. É fácil confundir esta especie con outras do xénero *Spergularia*.

[Link](#) - Atribución: [Greater Sea-spurrey \(Spergularia media\) by Anne Burgess, CC BY-SA 2.0](#), via Wikimedia Commons

Liñaceiro común

Linaria cannabina

ESP: Pardillo común | ENG: Common linnet | POR: Pintarroxo-comum

É unha especie de ave con plumaxe de coloración parda-ocre, con estrías alongadas, moi visibles nas femias. É destacable que durante a primavera, os machos mostran unha rechamante cor carmín na fronte e o peito. Cando se desprazan polo chan, ao igual que outras especies semellantes, fano mediante saltos, e non camiñando.

[Link](#) - Atribución: [Joe Pell, CC BY 2.0](#), via Wikimedia Commons

...no verán

Silene dioica

Silene dioica

ESP: Borbonesa | ENG: Red campion | POR: Silene dioica

É unha planta herbácea perenne presente na rexión norte da península ibérica. Florece de abril ou maio a agosto. Debe o seu nome científico a que é unha planta dioica, é dicir, con flores masculinas e femininas en individuos diferentes.

Pardela cincenta atlántica

Calonectris borealis

ESP: Pardela cenicienta atlántica | ENG: Cory's shearwater | POR: Cagarra-do-atlântico

Ave mariña peláxica con alas longas e delgadas e pico amarelado prominente. A súa plumaxe é, en xeral, escura, cun leve contraste entre o pescozo e a cabeza. Ademais, a plumaxe da parte inferior é branca, coa contorna das ás en tons escuras. Cría nas costas do litoral galego.

Rabirrubio tizón

Phoenicurus ochruros

ESP: Colirrojo tizón | ENG: Black redstart | POR: Rabirruivo-preto

Tal e como menciona o seu nome vernáculo, esta pequena ave mostra unha cola de cor vermella, mentres que o resto da plumaxe é escura, parda ou negra. As ás adoitan presentar bandas abrancazadas. É unha especie propia dos acantilados; non obstante, tamén é frecuente en zonas urbanas.

Link - Atribución: [Luiz Lapa from Oeiras, Portugal, CC BY 2.0](#), vía Wikimedia Commons

Lavatera cretica

Lavatera cretica

ESP: Malva | ENG: Cornish mallow | POR: Malva-alta

Crece en herbais, beiras de camiños, areas e rochedos do litoral. Florece de marzo a xullo, presentando unhas flores de cor malva con veas máis escuras sobre os seus pétalos.

[Link](#) - Atribución: [H. Zell](#), [CC BY-SA 3.0](#), vía Wikimedia Commons

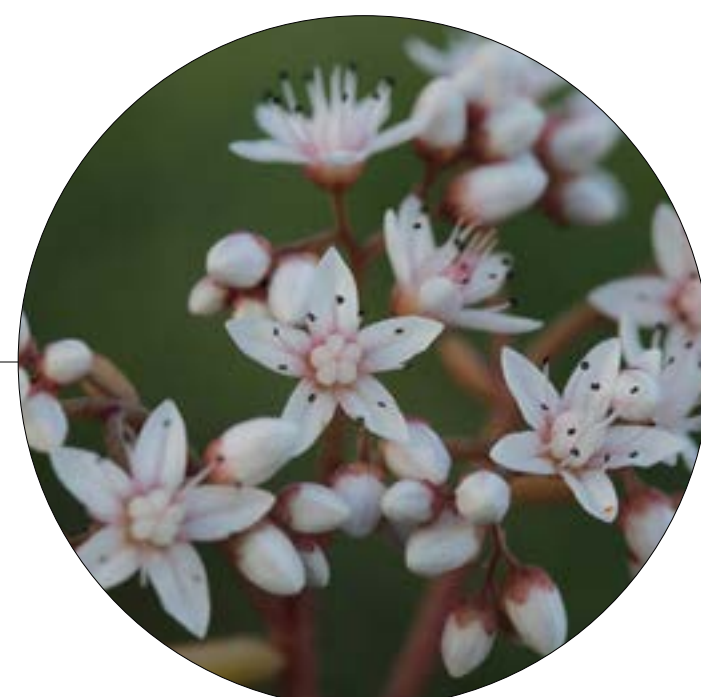
Uva de raposo

Sedum album

ESP: Uva de gato | ENG: White stonecrop | POR: Arroz-dos-telhados

Planta suculenta, con formas moi variadas. Presenta follas verdes pequenas e carnosas que se poden tornar vermellas durante o inverno. Algúns dos seus talos son erectos, aínda que tamén se presentan reptantes e infecundos. As flores, que aparecen en primavera e verán, son brancas e aparecen en panículas por riba das follas. É unha especie moi resistente e adaptada á seca.

[Link](#) - Atribución: [Björn S...](#), [CC BY-SA 2.0](#), vía Wikimedia Commons

...no outono

Miñato común

Buteo buteo

ESP: Busardo ratonero | ENG: Common buzzard | POR: Bútio-comum

Ten preferencia por lugares con actividade humana, coma os campos de cultivo, e non é esixente cos lugares nos que habita. Ademais, é unha das aves rapaces máis frecuentes do norte peninsular.

[Link](#) - Atribución: [Loz \(L. B. Tettenborn\)](#), [CC BY-SA 3.0](#), vía Wikimedia Commons

Verderolo común

Chloris chloris

ESP: Verderón común | ENG: European greenfinch | POR: Verdilhão

Ave moi similar a un gorrión. De feito, moitos especialistas o denominan como «gorrión verde», dado o seu parecido físico. Destaca a súa coloración verde esmeralda, con manchas amarelas no ombreiro, nas plumas remeiras das ás e na cola. Estas manchas amarelas nas súas ás serán un carácter distintivo á hora de distinguilo doutras especies, como verdecillos (*Serinus serinus*), pardillos comúns (*Linaria cannabina*) e xilgueiros lúganos (*Spinus spinus*).

[Link](#) - Atribución: [Martin Kunz](#), [CC BY 4.0](#), vía Wikimedia Commons

Lagarta galega

Podarcis bocagei

ESP: Lagartija de Bocage | ENG: Bocage's wall lizard | POR: Lagartixa-de-Bocage

Este réptil é un endemismo do noroeste peninsular. É relativamente abundante en Galicia, polo que non se considera unha especie ameazada. Distínguese polo seu ventre amarelo e unhas fileiras dorso-laterais que percorren a lonxitude do seu corpo, de cor claro, entre escamas máis escuras.

[Link](#) - Atribución: [Xosema](#), [CC BY-SA 4.0](#), vía Wikimedia Commons

Choia de bico vermello

Pyrrhocorax pyrrhocorax

ESP: Chova piquirroja | ENG: Red-billed chough | POR: Galha-de-bico-vermelho

Ave similar a un corvo, con coloración de plumaxe intensamente negra, irisacións metálicas azuis e verdosas. O seu pico característico é alongado, curvado e de cor vermella intensa. Adoitan agruparse en bandos, realizando manobras acrobáticas e picados.

Fiúncho do mar

Crithmum maritimum

ESP: Hinojo marino | ENG: Rock samphire | POR: Funcho-do-mar

Especie vexetal herbácea e perenne, con coloración verdosa. As súas flores dispóñense en umbelas, con coloración branco-amarela verdosa. Adoita repousar sobre os acantilados mariños e é capaz de adaptarse a condicións extremas de alta salinidade. O seu periodo de florecemento é de maio a xullo.

...no inverno

Corvo mariño cristado

Phalacrocorax aristotelis

ESP: Cormorán moñudo | ENG: European shag | POR: Corvo-marinho-de-crista

É unha especie de ave mariña que aniña nas illas. A súa presenza é significativa debido aos seus hábitos reprodutivos e ao seu importante papel no ecosistema. O seu nome vernáculo fai referencia ao penacho de plumas que mostran sobre a cabeza tanto machos como femias en época de apareamento. Non se debe confundir co cormorán grande (*Phalacrocorax carbo*), que é unha especie de maior tamaño e menor esvelta.

[Link](#) - Atribución: [Jason Thompson](#), [CC BY 2.0](#), vía Wikimedia Commons

Gabita común

Haematopus ostralegus

ESP: Ostrero euroasiático | ENG: Eurasian oystercatcher | POR: Ostraceiro

É un ave limícola que migra ás nosas costas en inverno, pero non nidifica frecuentemente en Galicia. Posúe un pico moi característico, de cor vermella e gran tamaño, que emprega para romper ou apancar as conchas dos crustáceos e moluscos dos que se alimenta.

Mourelo común

Melanitta nigra

ESP: Negrón común | ENG: Common scoter | POR: Pato-preto

É un pato migratorio, que se despraza ás nosas costas en inverno. Nesta especie podemos observar dimorfismo sexual, é dicir, caracteres diferentes entre machos e femias. Mentres que as primeiras son de cores pardos, os machos son totalmente negros, coa excepción dunha pequena porción amarela do pico.

[Link](#) - Atribución: [Jason Thompson](#), [CC BY 2.0](#), vía Wikimedia Commons

Mascato común

Morus bassanus

ESP: Alcatraz atlántico | ENG: Northern gannet | POR: Ganso-patola

Ave mariña de grande envergadura, unha das maiores que se pode observar nas nosas costas. Os machos son lixeiramente maiores que as femias. A súa coloración é xeralmente branca, co extremo das súas ás en negro. A súa cabeza presenta unha tonalidade amarela e o seu pico é agrisado.
Ave marina de gran envergadura, unha das maiores que poden observarse nas nosas costas. Os machos son lixeiramente maiores que as femias. A súa coloración é xeneralmente branca, co extremo das súas ás en negro. A súa cabeza presenta unha tonalidade amarela e o pico é grisáceo.

Virapedras común

Arenaria interpres

ESP: Vuelvepedras común | ENG: Ruddy turnstone | POR: Rola-do-mar

Ao igual que outras aves limícolas, migra en inverno ás costas galegas, procedente do norte de Europa. Debe o seu nome común á súa particular habilidade para voltear pedras con axuda do seu pico en busca de alimento.

[Link](#) - Atribución: [Bengt Nyman from Vaxholm, Sweden, CC BY 2.0](#), vía Wikimedia Commons

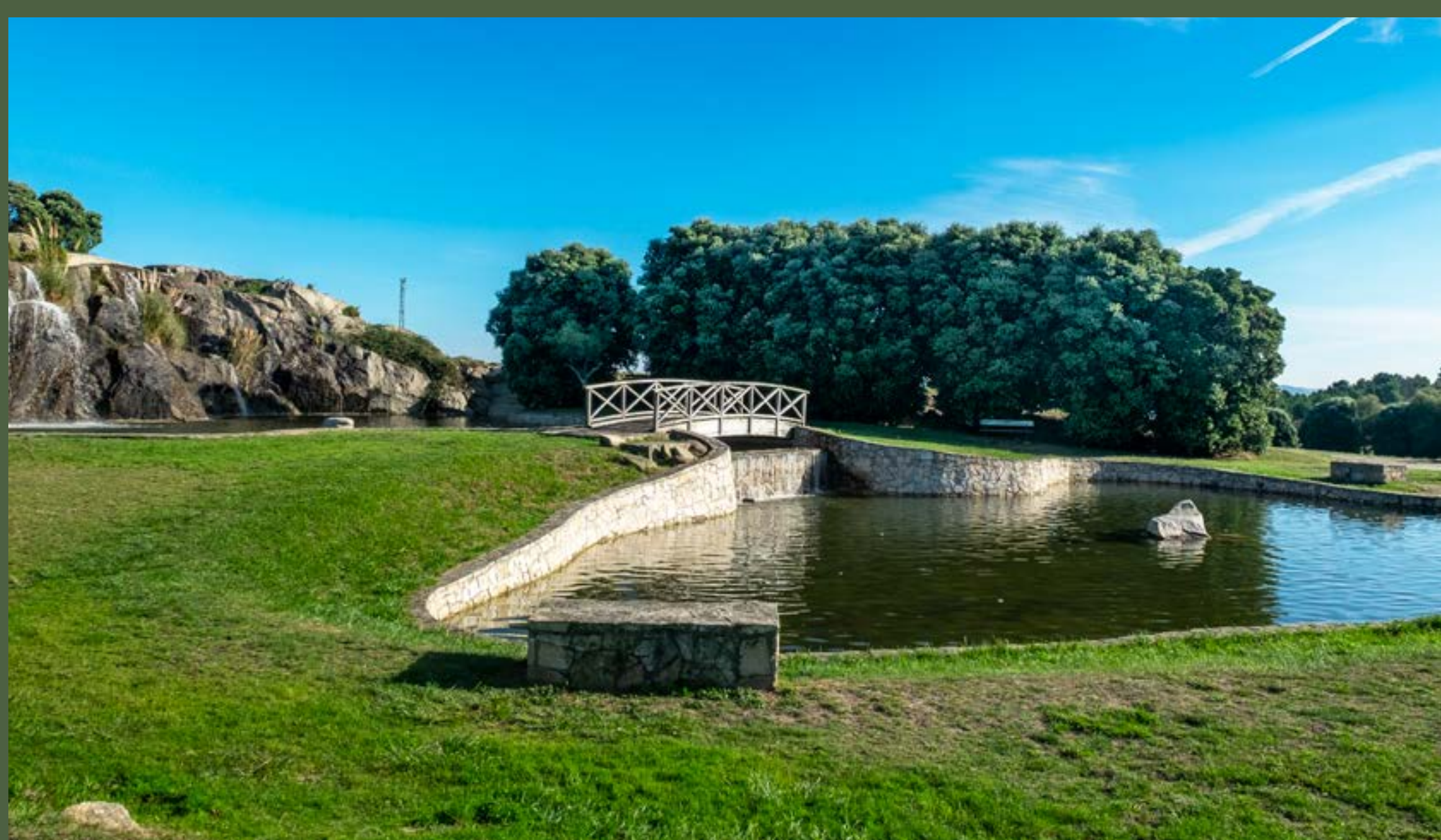
2.3

Un lugar para protexer

Estas illas teñen un gran valor ambiental e están moi cerca da poboación da cidade, polo que debemos conservalas e protexelas. A principal ameaza foi o derrubamento en 1996 do vertedoiro de Bens, que inundou o lugar de lixo, así como o emisario de residuos fecais.

Na actualidade, e o antigo vertedoiro converteuse nun exemplo europeo de recuperación dunha zona degradada, e existe unha depuradora de augas fecais que conta cun emisario que afasta as verteduras da illa.

Concello da Coruña

3

PORTO E CIDADADE

3.1

Unha historia en común

O porto da Coruña, cunha historia que se remonta á época romana, evolucionou ao mesmo ritmo que o facía a cidade. Durante os primeiros séculos, o porto servía para o intercambio de produtos básicos como viño, gran, aceite, peixes e metais.

Entre os séculos XII e XV, o porto experimentou un notable crecemento. A actividade comercial floreceu, impulsando o desenvolvemento do barrio da Pescadería e ampliando as rutas comerciais con portos do Atlántico norte e o Mediterráneo. A finais do século XVIII, o movemento portuario era significativo, con 250 barcos e 14.000 toneladas de mercadorías.

O inicio do século XX trouxo consigo importantes transformacións. Alfredo Álvarez Cascos, o primeiro presidente da Xunta de Obras do Porto, impulsou un proxecto de modernización que dividiu a baía en tres dársenas, separando as naves segundo a súa carga e tipo de mercadoría. Así naceron os peiraos de Linares Rivas, Santa Lucía, A Palloza e do Leste en 1909.

En 1918 finalízase o proxecto de Eduardo Vila que deseñou a dársena da Mariña e o varadoiro do Parrote. Cinco anos despois, creouse o peirao de Transatlánticos, agora coñecido como Calvo Sotelo, debido ao aumento de pasaxeiros cara a América do Norte. A obra enfrontou numerosos problemas e completouse en 1936.

A aprobación do Proxecto Xeral de Obras e Melloras do Porto en 1946 marcou un punto de inflexión, coa construción do porto pesqueiro de San Diego, os peiraos das Ánimas e o dique de Abrigo, completado en 1965. O porto tal e como o coñecemos agora. Isto permitiu que A Coruña se convertese no quinto porto nacional en 1960.

Nos anos 70, o peirao do Centenario diversificou os tráficos, ampliando as operacións de pesca e petróleo a graneis sólidos. Porén, a falta de espazo e os accidentes do petroleiro Mar Exeo en 1992 e do Prestige en 2002 levaron á construción do porto exterior en Punta Langosteira.

O 2 de abril de 2005 colocouse a primeira pedra do porto exterior, financiado pola Unión Europea. En 2012, comezaron as primeiras operacións comerciais. En 2021, logrouse un acordo entre diversas administracións para financiar a conexión ferroviaria, asegurando así o futuro crecemento e modernización do porto da Coruña.

3.2

Biodiversidade mariña como fonte de riqueza

A biodiversidade mariña é unha fonte de riqueza esencial para o porto pesqueiro da Coruña. A abundancia de vida mariña nas augas coruñesas débese en parte á confluencia de correntes oceánicas que crean un ambiente propicio para diversas especies. A xestión sostible destes recursos é crucial para manter a saúde do ecosistema e asegurar a continuidade desta fonte de riqueza.

As catro especies descritas a seguir son algunhas das que posúen maior relevancia e valorización económica na lonxa da Coruña.

Peixe sapo

Lophius piscatorius

ESP: Rape blanco | ENG: Anglerfish | POR: Tamboril

É un peixe que vive no fondo, escondido entre o lodo. Pertence a un grupo de peixes, os lófidos, onde é frecuente que os machos sexan moito máis pequenos que as femias e, en ocasións, mesmo poden chegar a parasitalas.

[Link](#) - Atribución: [Gordito1869](#), [CC BY 3.0](#), vía Wikimedia Commons

Polbo

Octopus vulgaris

ESP: Pulpo | ENG: Common octopus | POR: Polvo

É un animal cefalópodo, solitario, capaz de imitar o ambiente. Ten un sistema nervioso moi complexo e unha visión excepcional, así como unha boca similar a un pico. A súa captura efectúase de maneira artesanal mediante diversas artes de pesca, sendo unha delas o uso de nasas especificamente creadas e deseñadas para a captura de individuos desta especie.

Pescada

Merluccius merluccius

ESP: Merluza | ENG: European hake | POR: Pescada

É un peixe óseo de cor gris metalizaa, máis claro no lateral e máis brillante no ventre. Adoita habitar nso fondos de lodo ou area, e non é frecuente que se achegue á costa en inverno. Pesca durante todo o ano, aínda que é máis abundante a finais de primavera e no verán.

[Link](#) - Atribución: [Fernando Losada Rodríguez](#), [CC BY-SA 4.0](#), vía Wikimedia Commons

Sardiña

Sardina pilchardus

ESP: Sardina | ENG: European pilchard | POR: Sardinha

Peixe de cor azulada con reflexos verdosos e prateados no ventre. Localízase en augas costeiras en primavera e desprázase a profundidades maiores nos meses de novembro a marzo. A súa captura efectúase mediante diversas artes pesqueiras, destacando o cerco, a cal se leva a cabo durante a noite. Normalmente esta captura realízase entre os meses de marzo e setembro.

[Link](#) - Atribución: [José Antonio Gil Martínez, CC BY 2.0](#), vía Wikimedia Commons

Concello da Coruña

4

PRAIAS

XUNTA
DE GALICIA

Financiado por
la Unión Europea

GOBIERNO
DE ESPAÑA
MINISTERIO
DE INDUSTRIA
Y TURISMO

Plan de Recuperación,
Transformación
y Resiliencia

4.1

Que podemos encontrar...?

As praias do litoral da Coruña ofrecen unha rica biodiversidade costeira. Nestes areas, podemos atopar aves mariñas e diversas plantas, mentres que baixo a auga, o mergullo revela un mundo fascinante con ourizos de mar, anémonas e algas mariñas. Cada praia é un ecosistema único que invita á exploración e a admiración.

As especies máis habituais son *Larus michahellis*, *Saccorhiza polyschides*, *Ulva spp.*, *Actinia equina* y *Carcinus maenas*.

Gaivota patiamarela

Larus michahellis

ESP: Gaviota patiamarilla | ENG: Yellow-legged gull | POR: Gaivota-argêntea

É un ave que se pode ver frecuentemente non só nas nosas praias, senón tamén ao longo de toda a cidade. Pode alimentarse de restos presentes en vertedoiros ou descartes pesqueiros, polo que se desenvolve ben en ambientes humanizados. Con todo, as poboacións galegas atópanse actualmente en declive, como consecuencia de diversos factores.

Golfo

Saccorhiza polyschides

ESP: Argazo bravo o golfo | ENG: Furbellow | POR: Golfo

Esta especie de alga parda forma parte dos bosques de Kelp, xunto con outras macroalgas frecuentes, como *Laminaria ochroleuca*. Son ecosistemas moi produtivos que serven de refuxio para outros seres vivos. Durante as tormentas de verán, ou ao final do período de vexetación, estas dúas especies de algas mencionadas adoitan ser arrincadas, transportadas polas correntes e acumuladas nas costas e praias, orixinando a deposición das denominadas «algas de arribazón».

[Link](#) - Atribución: [Baralocco, CC BY-SA 3.0](#), vía Wikimedia Commons

Leitugas de mar

Ulva spp.

ESP: Lechugas de mar | ENG: Sea lettuces | POR: Alfaces-do-mar

As algas chamadas «leiras de mar» inclúen varias especies do xénero *Ulva*, incluídas especies doceacuícolas. É un grupo de algas moi heteroxéneo, poden atoparse dende algas filamentosas, ata de morfoloxía laminar.

Estruga de mar

Actinia equina

ESP: Tomate de mar | ENG: Beadlet anemone | POR: Morango-do-mar

É unha anemone moi frecuente no intermareal, xeralmente adherida cunha ventosa a substratos de roca. Cando baixa a marea, o tomate de mar emerxe e retrae os seus tentáculos, quedando así ocultos e aguantando mellor o período de desecamento. Esta forma que presenta durante a baixada da marea é a razón do seu nome común.

[Link](#) - Atribución: [O. Nevestveit](#), [CC BY-SA 4.0](#), vía Wikimedia Commons

Cangrexo común

Carcinus maenas

ESP: Cangrejo verde o común | ENG: Green crab | POR: Caranguejo-verde

Este cangrexo é frecuente en zonas intermareais, lodosas, areosas ou rochosas. A súa presenza nestes ambientes é consecuencia da súa elevada tolerancia a cambios ambientais (de salinidade ou temperatura). É unha especie invasora noutros continentes, aos que chega transportado polas augas de lastre, entre a mercadoría ou mesmo incrustado nos cascos dos barcos.

Ourizo de mar

Paracentrotus lividus

ESP: Erizo de mar | ENG: Stony sea urchin | POR: Ouriço verde

É unha especie de ourizo de mar cun cacho aplanado e de cor purpúreo. Ao igual que outros ourizos de mar, conta cun complexo aparello mastigador, coñecido como “lanterna de Aristóteles”, formado por cinco dentes. Esta especie adoita presentar poucas púas, a diferenza doutros ourizos, chegando a ser tan longas como o diámetro do cacho.

[Link](#) - Atribución: [Frédéric Ducarme](#), [CC BY-SA 4.0](#), vía Wikimedia Commons

4.2

As nosas praias

1 Riazor

DESCRIPCIÓN E CARACTERÍSTICAS

Riazor é unha praia urbana céntrica situada na cidade da Coruña, moi concorrida por locais e turistas. É unha praia aberta, ventosa e cunha ondas moderadas, o que a converte nun lugar ideal para a práctica do surf e outros deportes de praia. A súa característica forma de cuncha está enmarcada polo Paseo Marítimo da cidade. A praia ten unha lonxitude de 570 metros e conta con area grosa.

SERVICIOS

- Bandeira Azul
- Aparcamiento
- Socorristas
- Duchas
- Aseos
- Certificación ISO 14001

ACCESIBILIDADE

Accesible para persoas con discapacidade, con accesos adaptados para facilitar a entrada e saída da praia. Ademais, a praia está ben conectada mediante transporte público, con liñas de autobús como a 3A, 3 e 7, que teñen paradas próximas.

RECOMENDACIÓNS

É recomendable confirmar a profundidade da auga antes de bañarse e evitar lanzarse de cabeza en zonas pouco profundas para previr accidentes.

2 Orzán

DESCRIPCIÓN E CARACTERÍSTICAS

A Praia do Orzán é unha praia urbana da Coruña, con alta ocupación e moi concorrida tanto por locais, como por visitantes. Contigua á Praia de Riazor, ambas están separadas unicamente polo coñecido «Rompeolas». A praia é ventosa e ten unha ondada moderada, o que a fai ideal para a práctica do surf e outros deportes de praia como o voleibol praia. Cunha lonxitude de 700 metros, conta con area grossa.

SERVICIOS

- Bandeira Azul
- Aparcamiento
- Socorristas
- Duchas
- Aseos
- Certificación ISO 14001

ACCESIBILIDADE

A Praia do Orzán é accesible para persoas con discapacidade, con accesos adaptados para facilitar a entrada e saída da praia. Está ben conectada mediante transporte público, con liñas de autobús como a 3A, 3 e 11 que teñen paradas próximas.

RECOMENDACIÓNS

Recoméndase confirmar a profundidade da auga antes de bañarse e evitar lanzarse de cabeza en zonas pouco profundas para previr accidentes.

3 Matadero

DESCRIPCIÓN E CARACTERÍSTICAS

A Praia do Matadoiro é unha praia céntrica e concorrida na Coruña, con alta ocupación debido á súa contorna, que a resgarda durante os días de brisa máis intensa. É unha praia con vento suave e ondada moi moderada, o que a fai apta para a práctica do surf. A praia conta con area grossa e é unha opción popular entre os habitantes e visitantes da cidade.

SERVICIOS

- Bandeira Azul
- Aparcamiento
- Socorristas
- Duchas
- Aseos
- Certificación ISO 14001

ACCESIBILIDADE

A Praia do Matadoiro é accesible para persoas con discapacidade, con accesos adaptados que facilitan a entrada e saída da praia. Ademais, está ben conectada mediante transporte público, coas liñas de autobús 3A e 11 que teñen paradas próximas.

RECOMENDACIÓNS

Recoméndase verificar a profundidade da auga antes de bañarse e evitar lanzarse de cabeza en zonas pouco profundas para previr accidentes.

4 As Lapas

DESCRIPCIÓN E CARACTERÍSTICAS

A Praia das Lapas atópase ao pé da emblemática Torre de Hércules na Coruña. É unha praia de ocupación moderada, resgardada pola súa contorna natural, o que a fai un lugar tranquilo para desfrutar do mar. Cunha lonxitude de 70 metros, é unha praia máis pequena en comparación con outras na cidade, pero ofrece un ambiente acolledor e protexido.

SERVICIOS

- Bandeira Azul
- Aparcamiento
- Socorristas
- Duchas
- Aseos
- Certificación ISO 14001

ACCESIBILIDADE

A Praia das Lapas é accesible e está ben conectada mediante transporte público, coas liñas de autobús 3A e 5 que teñen paradas próximas.

RECOMENDACIÓNS

Recoméndase verificar a profundidade da auga antes de bañarse e evitar lanzarse de cabeza en zonas pouco profundas para previr accidentes.

5 San Amaro

DESCRIPCIÓN E CARACTERÍSTICAS

A Praia de San Amaro é unha praia urbana aberta e moi concorrida na Coruña. As súas augas son tranquilas e frías, cunha ondada moderada. A area é branca e fina, o que a converte nun lugar agradable para desfrutar do sol e o mar. Esta praia é popular entre os locais e visitantes debido á súa localización e fácil acceso.

SERVICIOS

- Bandeira Azul
- Aparcamiento
- Socorristas
- Duchas
- Aseos
- Certificación ISO 14001

ACCESIBILIDADE

A Praia de San Amaro é accesible para persoas con discapacidade, con accesos adaptados que facilitan a entrada e saída da praia. Ademais, está ben conectada mediante transporte público, coas liñas de autobús 3A, 3 y 5 que teñen paradas próximas.

RECOMENDACIÓNS

Recoméndase verificar a profundidade da auga antes de bañarse e evitar lanzarse de cabeza en zonas pouco profundas para previr accidentes.

6 San Roque

DESCRIPCIÓN E CARACTERÍSTICAS

A Praia de San Roque é un areal urbano de concorrencia media na Coruña. É unha praia xustificada e cunha ondada moderada, ideal para os que buscan un lugar máis tranquilo en comparación con outras praias da cidade. A area é grosa e a praia conta cun fondo rochoso.

ACCESIBILIDADE

A Praia de San Roque é accesible mediante transporte público, coas liñas de autobús 3A, 3 y 7 que teñen paradas próximas.

RECOMENDACIÓNS

É importante verificar a profundidade da auga antes de bañarse e evitar lanzarse de cabeza en zonas pouco profundas para previr accidentes. Débese ter especial coidado debido ao fondo rochoso da praia, sobre todo en marea alta.

7 Portiño

DESCRICIÓN E CARACTERÍSTICAS

O Portiño é unha pequena praia semiurbana na Coruña, cunha extensión de 20x47 metros. A praia ten un tipo de chan combinado entre roca e area dourada, cunha ondada moderada. O seu grao de ocupación é baixo, o que a convirte nun lugar tranquilo para os que buscan unha experiencia máis relaxada.

ACCESIBILIDADE

O Portiño é accesible mediante transporte público, coas liñas de autobús 3 e 3A que teñen paradas próximas.

RECOMENDACIÓNS

É importante verificar a profundidade da auga antes de bañarse e evitar lanzarse de cabeza en zonas pouco profundas para previr accidentes.

8 Oza

DESCRIPCIÓN E CARACTERÍSTICAS

A Praia de Oza é unha praia urbana na Coruña, situada nunha zona resgardada do vento e das ondas, o que a convirte nun lugar tranquilo e seguro para o baño. A area é branca e fina, ofrecendo un contorno agradable para desfrutar do sol e o mar.

SERVICIOS

- Bandeira Azul
- Aparcamiento
- Socorristas
- Duchas
- Aseos
- Certificación ISO 14001
- Alquiler de material náutico

ACCESIBILIDADE

A Praia de Oza é accesible para persoas con discapacidade, con accesos adaptados que facilitan a entrada e saída da praia. Ademais, está ben conectada mediante transporte público, coas liñas de autobús 2A, 12 ,12A, 17 e 22 que teñen paradas próximas.

RECOMENDACIÓNS

Recoméndase verificar a profundidade da auga antes de bañarse e evitar lanzarse de cabeza en zonas pouco profundas para previr accidentes.

9 Adormideras

DESCRICIÓN E CARACTERÍSTICAS

A Praia de Adormideras é un pequeno areal urbano na Coruña, pouco concorrido e resgardado, o que a convirte nun lugar tranquilo para desfrutar do mar. As súas augas son moi limpas, cunha ondada moderada e vento suave. A area é fina, proporcionando unha contorna agradable e segura.

ACCESIBILIDADE

A Praia de Adormideras é accesible mediante transporte público, coas liñas de autobús 3 ,3A e 5, que teñen paradas próximas.

RECOMENDACIÓNS

Recoméndase verificar a profundidade da auga antes de bañarse e evitar lanzarse de cabeza en zonas pouco profundas para previr accidentes.

4.3

Protexe túa praia

Para protexer o litoral, é fundamental seguir prácticas respectuosas co medioambient, como non deixar lixo nin refugallos na area nin na auga e utilizar os contedores para reciclaxe. É crucial non apañar flora e fauna mariña e respectar as áreas de protección da fauna, especialmente durante o período de aniñación.

Nos areas coruñeses está prohibida a entrada de animais dende xuño ata setembro.

5

BIBLIOGRAFÍA

5 Bibliografía

- Reserva de Biosfera Mariñas Coruñesas e Terras do Mandeo. Guía de Turismo Ornitológico. Turismo de Galicia. Xunta de Galicia. 2020. Recuperado 1 de agosto de 2024, de [link](#)
- Dónde ver aves. Coruña Sostenible. Concello da Coruña. 2024. Recuperado 1 de agosto de 2024, de [link](#)
- Información de praias de [link](#)
- Islas de San Pedro. Coruña Sostenible. Concello da Coruña. 2024. Recuperado 1 de agosto de 2024, de [link](#)
- Pesca de Galicia. Consellería do Mar. Xunta de Galicia. 2024. Recuperado 1 de agosto de 2024, de Pesca de Galicia - Plataforma tecnolóxica da pesca
- DECRETO 2020/62, do 8 de abril, polo que se aproba o Plan de conservación do espazo natural de interese local Illas de San Pedro (A Coruña). Diario Oficial de Galicia (DOG). Xunta de Galicia. 2020. Recuperado 1 de agosto de 2024, de [link](#)
- Biodiversidade mariña do golfo Ártabro (A Coruña) 50 aniversario del Centro Oceanográfico de A Coruña. Instituto Español de Oceanografía (IEO) - Ministerio de Ciencia e Innovación. 2021. Recuperado 1 de agosto de 2024, de [link](#)
- 50 años, 50 especies. Guía Conmemorativa de los 50 años del IEO en A Coruña. Instituto Español de Oceanografía (IEO) - Ministerio de Ciencia, Innovación e Universidades. 2018. Recuperado 1 de agosto de 2024, de [link](#)
- Ministerio para a Transición Ecolóxica y el Reto Demográfico (Miteco). 2024. Recuperado 1 de agosto de 2024, de [link](#)
- Proxecto Coruña Litoral 21. Coruña Sostible. Concello da Coruña. 2005. Recuperado 1 de agosto de 2024, de [link](#)
- Bandeira Azul. Asociación de Educación Ambiental e do Consumidor (ADEAC). 2024. Recuperado 1 de agosto de 2024, de [link](#)
- Coruña Sostible. Concello da Coruña. 2024. Recuperado 1 de agosto de 2024, de [link](#)
- SEO Birdlife. 2024. Recuperado 1 de agosto de 2024, de [link](#)
- Taxonomy. National Center for Biotechnology Information (NCBI). 2024. Recuperado 1 de agosto de 2024, de [link](#)
- Catalogue of Life. 2024. Recuperado 1 de agosto de 2024, de [link](#)
- Castroviejo, S. (coord. gen.). 2012-1986. Flora ibérica 21 ,18-17 ,15-10 ,8-1. Real Jardín Botánico, CSIC, Madrid.
- Castroviejo, S. (coord. gen.). 2012-1986. Flora ibérica 21 ,18-17 ,15-10 ,8-1. Real Jardín Botánico, CSIC, Madrid.
- Enciclopedia virtual dos vertebrados españois. Museo Nacional de Ciencias Naturales. Consello Superior de Investigacións Científicas (CSIC). 2024. Recuperado 1 de agosto de 2024, de [link](#)
- Asturnatura. 2024. Recuperado 1 de agosto de 2024, de [link](#)
- Fundación CRAM. 2024. Recuperado 1 de agosto de 2024, de [link](#)
- Herbari Virtual del Mediterrani Occidental. Universitat de les Illes Balears. 2024. Recuperado 1 de agosto de 2024, de [link](#)
- Fichas Micológicas. Asociación cultural "Baxauri". 2024. Recuperado 1 de agosto de 2024, de [link](#)
- World Register of Marine Species (WORMS). Flanders Marine Institute (VLIZ). 2024. Recuperado 1 de agosto de 2024, de [link](#)
- Bellmann, H. (2017). Guía de las Mariposas de Europa. Barcelona: Omega.
- Froese, R. and D. Pauly. Editors. FishBase. 2024. Recuperado 2 de agosto de 2024, de [link](#)
- European Commission. Commercial designations of fishery and aquaculture products. 2024. Recuperado 2 de agosto de 2024, de [link](#)
- Aves de Portugal. 2024. Recuperado 2 de agosto de 2024, de [link](#)
- Hayward, P. J. & Ryland, J. S. (Ed.) (1995). Handbook of the marine fauna of north west Europe. Oxford University Press Inc., New York, United States of America. 800 pp.
- Guiry, M.D. & Guiry, G.M. 2024. AlgaeBase. University of Galway. Recuperado 2 de agosto de 2024, de [link](#)

EXPLORA A COSTA CORUNESA

GUÍA ENMARCADA NO PROXECTO DE CREACIÓN E PRODUCCIÓN DE DOUS GUÍAS DIXITAIS ORIENTADAS Á DIVULGACIÓN E A PRODUCCIÓN DOS RECURSOS NATURAIS E AMBIENTAIS DO LITORAL MUNICIPAL DA CORUÑA, SUBVENCIONADAS POLA XUNTA DE GALICIA NO MARCO DO PLAN DE RECUPERACIÓN, TRANSFORMACIÓN E RESILIENCIA, FINANCIADO POLA UNIÓN EUROPEA-NEXTGENERATIONEU.